

Қалдықтарды басқару

Қалдықтарды азайту мәселесін шешу арқылы біз қоршаған ортаға әсерімізді азайтып қана қоймай, ресурстарды тұтынуды азайту, ақшаны үнемдеу және жаңартпаларды енгізу мүмкіндіктерін аламыз.

Қалдықтармен айналысу – қайта өңдеу және кәдеге жарату тәжірибесінен тыс шығатын көп қырлы мәселе. Ол компаниялардың қызметінде қолданылатын материалдардың барлық өмірлік циклін қамтиды - сатып алу мен өндіруден тұтыну мен кәдеге жаратуға дейін. Қалдықтарды азайту мәселесін шешу арқылы біз қоршаған ортаға әсерімізді азайтып қана қоймай, ресурстарды тұтынуды азайту, ақшаны үнемдеу және жаңартпаларды енгізу мүмкіндіктерін аламыз.

Өндірістік және коммуналдық қалдықтарды басқару, уақытша сақтау, тасымалдау, қайта өңдеу және кәдеге жарату Қазақстан Республикасының заңнамалық нормаларына сәйкес жүзеге асырылады және қоршаған ортаға, жұмыскерлер мен жергілікті тұрғындардың денсаулығына қауіп төндірмейді. Мемлекеттік органдар қалдықтарды қауіпсіз басқару бойынша тұрақты тексерулер жүргізеді. Коржындық компанияларда Экологиялық кодекске сәйкес әрбір өндірістік нысан үшін қалдықтарды басқару бағдарламалары әзірленген. [GRI 3-3](#)

ҚОРЖЫНДЫҚ КОМПАНИЯЛАРДЫҢ ҚАЛДЫҚТАР ТҮЗІЛЕТІН БАРЛЫҚ ОБЪЕКТІЛЕРІНДЕ ОЛАРДЫҢ ТҮРЛЕРІ, САНЫ ЖӘНЕ ҚАСИЕТТЕРІ БОЙЫНША ӨНДІРІС ЖӘНЕ ТҰТЫНУ ҚАЛДЫҚТАРЫНЫҢ ЕСЕБІ ЖҮРГІЗІЛЕДІ, ҚАУІПТІ ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ ТӨЛҚҰЖАТТАРЫ ӘЗІРЛЕНЕДІ.

Арнайы қалдықтар тізіліміне толтырылады, өйткені қалдықтар пайда болады және кәдеге жаратуға немесе кәдеге жаратуға жіберіледі. Қалдықтарды есепке алу нәтижелері қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті органға мынадай құжаттама нысанында ұсынылады: өндірістік экологиялық бақылау нәтижелері туралы есептер (тоқсан сайын), қалдықтарды түгендеу туралы есептер (жыл сайын), қауіпті қалдықтар төлқұжаттары. [GRI 306-2](#)

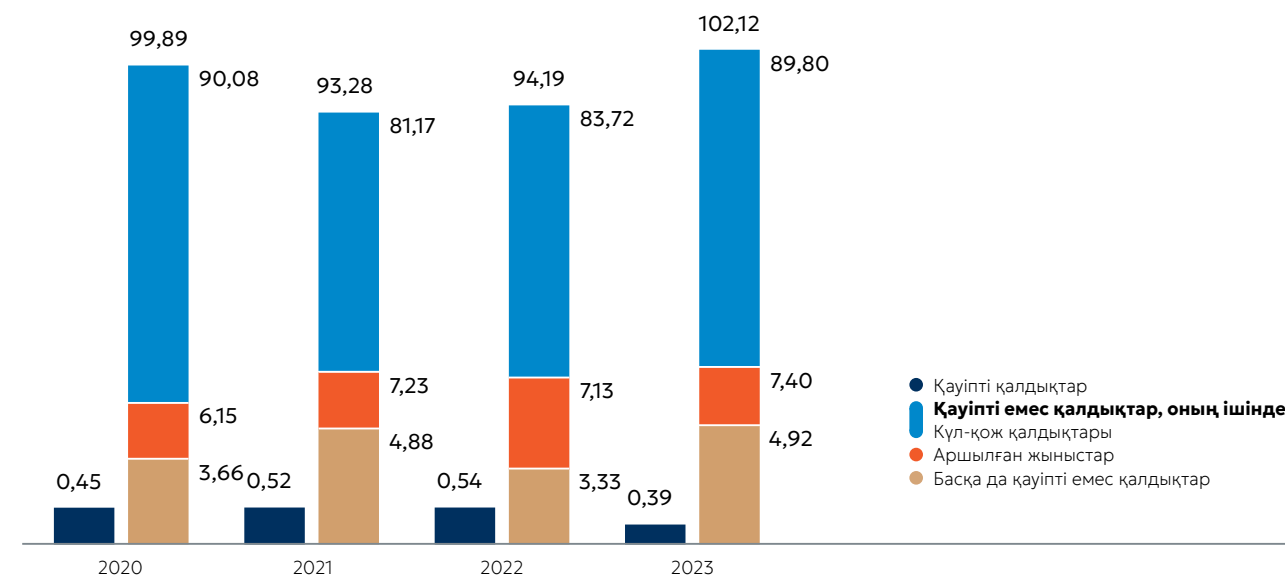
Қор Тобы компанияларының қалдықтарының көп бөлігін одан әрі өңдеу/пайдалану/ кәдеге жарату үшін мамандандырылған ұйымдар шығарады, бұл қоршаған орта құрамдастарының ластануын азайтады немесе толығымен жояды. Оларды түпкілікті кәдеге жарату және кәдеге жарату орындарына әкеткенге дейін қалдықтар кәсіпорындардың аумағында 6 айдан аспайтын мерзімге уақытша жинақталады. [GRI 3-3](#)

Көптеген коржындық компаниялар макулатураны, пластмассаны, шыныны, пайдаланылған аккумуляторларды, пайдаланылған кеңсе техникасын, пайдаланылған автокөлік шиналарды одан әрі қайта өңдеу үшін мамандандырылған ұйымдарға беру үшін бөлек жинауды жүргізеді. «Қазақстан темір жолы» ҰК» АҚ банклар мен пластик бөтелкелерді қабылдауға арналған фондаттарды (бөтелкелерді қабылдауға арналған мамандандырылған аппарат) орнатты. [GRI 306-2](#) [GRI 3-3](#)

99%

Қор қалдықтарының негізгі бөлігі жылу және электр энергиясын өндіру секторына тиесілі

Қалдықтардың қалыптасуы, млн тонна [GRI 306-3](#)

Қор қалдықтарының негізгі бөлігі жылу және электр энергиясын өндіру секторына тиесілі-жалпы көлемнің 99% немесе 98 496,1 мың тонна. Қызметтің ерекшелігін ескере отырып, қалдықтардың жалпы көлеміндегі негізгі үлес «Богатырь Көмір» ЖШС көмір разрездерінің аршылған жыныстарына және қауіпті емес болып табылатын көмірді жағу нәтижесінде пайда болатын күл-қож қалдықтарына тиесілі. [GRI 3-3](#)

Мұнай-газ өндіру және өңдеу секторында 435,9 мың тонна қалдық (жалпы көлемнің 0,4%-ы) түзіледі. Осы секторда қалдықтардың келесі түрлері түзіледі: бұрғылау қалдықтары (бұрғылау ерітінділері мен шламдар), құрамында мұнай бар қалдықтар (түб шөгінділері, мұнаймен ластанған топырақ, мұнай шламы, ұңғымаларды кері шаю қалдықтары), пайдаланылған катализаторлар мен химиялық реагенттер және т.б. [GRI 306-1](#) Бұл сектор қауіпті қалдықтардың ең үлкен көлемін құрайды – 383 мың тонна (қауіпті қалдықтардың жалпы көлемінің 97%-ы). Майлы қалдықтар қауіпті қалдықтарға жатады.

«ҚазМұнайГаз» ҰК» АҚ құрамында мұнайы бар тарихи қалдықтарды кәдеге жарату және мұнаймен ластанған жерлерді тазарту жөніндегі міндеттемелеріне сәйкес «Маңғыстау-мұнайгаз» АҚ, «Өзенмұнайгаз» АҚ, «Қаражанбасмұнай» АҚ-ның тарихи түрде мұнаймен ластанған аумақтарын тазарту шараларын жүргізуде. 2023 жылы 1,1 мың тонна кәдеге жаратылып, олар орналасқан аумақтар қалпына келтірілді.

Уран өндіру және өңдеу секторында есепті кезеңде 381 мың тонна қалдық түзілген, оның 1,6 мыңы қауіпті қалдық. Жалпы қалдықтардың түзілуі 33%-ға қысқарды. «Қазатомөнеркәсіп» ҰАК» АҚ кәсіпорындарында өндіріс және тұтыну қалдықтарын басқаруға бірыңғай талаптарды белгілеу мақсатында корпоративтік стандарттар, сондай-ақ қалдықтарды кезең-кезеңмен азайтуға бағытталған «Zero Waste» бағдарламасы әзірленді. [GRI 306-2](#) 2023 жылы 2023–2030 жылдарға арналған радиоактивті қалдықтарды басқару бағдарламасы әзірленді.

Тау-кен өндіру және пайдалы қазбаларды өңдеу секторы 178,8 мың тоннаны құрайды, бұл өткен жылмен салыстырғанда 81%-ға төмен. 2023 жылы қалдықтардың түзілу көлемінің күрт төмендеуі «Алайғыр» БК» ЖШС кен орнында тау-кен және дайындық жұмыстарының жүргізілмеуіне байланысты. «Тау-Кен Самұрық» АҚ-та қалдықтардың негізгі көлемі «ШалқияЦинк Лтд» АҚ-та аршу және тау-кен жұмыстарына дайындық жұмыстары кезінде түзілетін бос жыныстар болып табылады. Бос жыныстар негізінен ішкі карьер жолдарын салу үшін қайта пайдаланылады, ал қалғандары өз жыныстары үйінділеріне шығарылады.

Темір жол көлігі саласы 58,6 мың тонна қалдық шығарды, бұл өткен жылмен салыстырғанда 1%-ға аз.

Қордың қалған коржындық компаниялары үшін қалдықтардың түзілу көлемі елеусіз.